

**Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувачка ступеня доктора філософії **Тан Цзіньюй**, 1998 року народження, громадянка Китайської Народної Республіки, освіта вища – у 2022 році закінчила магістратуру Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Виконала акредитовану освітньо-наукову програму підготовки доктора філософії «Музичне мистецтво» у Харківському національному університеті мистецтв імені І.П. Котляревського.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури України № 122 від 29 червня 2026 року, у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради:

ШАПОВАЛОВА Людмила Володимирівна, доктор мистецтвознавства, професор, в.о. завідувача кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського;

Рецензенти:

АНФІЛОВА Світлана Геннадіївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського;

РОМАНЮК Ірина Анатоліївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського;

Опоненти:

ГОРЕЛІК Лариса Маратівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри сольного співу Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

ПІГОЛАЄВА-ЮРЧЕНКО Вікторія Олександрівна, кандидатка мистецтвознавства, доцентка, доцентка кафедри хорового диригування та академічного співу Харківської державної академії культури

на засіданні 21 серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво **ТАН Цзіньюй** на підставі публічного захисту дисертації на тему «**Шубертіанство як традиція камерно-вокального виконавства XIX–першої половини XX століть: історико-стильовий підхід**» за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Дисертацію виконано в Харківському національному університеті мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури України.

Науковий керівник: **Ніколаєвська Юлія Вікторівна**, докторка мистецтвознавства, професорка, проректор з науково-педагогічної, творчої роботи та інноваційного розвитку Харківського національного університету мистецтв імені

І. П. Котляревського.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, робота містить науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень.

Наукова праця, присвячена вивченню шубертіанства як усталеної європейської камерно-вокальної традиції, яка й досі не отримала належного теоретичного осмислення, є завершеною, самостійною та оригінальною за змістом. Актуальність теми зумовлена актуальністю пропонованої теми дослідження шубертіанства зумовлена необхідністю: - переосмислення у ХХ-ХХІ ст. історичної місії Ф. Шуберта як фундатора традиції цієї традиції; - усвідомлення шубертіанства як унікального культурно-естетичного феномена, який поєднує інтонаційну психологію, поетичну семантику, виконавську драматургію та філософію; - інтерпретації шубертіанства у широкому музикознавчому, культурологічному та інтерпретологічному контекстах.

Дисертація Тан Цзіньюй висвітлює значущі для сучасного мистецтвознавства проблеми, зокрема, щодо обґрунтування шубертіанства як феномена у композиторській та виконавській творчості ХІХ – ХХ ст.; містить наукову новизну та практичну цінність отриманих результатів. Вимоги щодо оформлення дисертації виконано.

Здобувачка має 3 статті за матеріалами дисертації в спеціалізованих наукових виданнях категорії «Б», затверджених МОН України напрям «мистецтвознавство»:

1. Тан Цзіньюй (2025). Шубертіанство в музичній культурі ХІХ–ХХ століть як культурний код європейської камерно-вокальної традиції. *Аспекти історичного музикознавства*. Вип. XL (40). 154-169. DOI 10.34064/khnum2- 40.08. https://aspekty.kh.ua/vypusk40/aspekt_40_8_154-169Jinyu.pdf

2. Тан Цзіньюй (2025). «Салонність» як філософія та естетика композиторської творчості ХІХ ст. *Проблеми взаємодії мистецтв, педагогіки та теорії і практики освіти*. Вип.77. 296-313 DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum1-77.16> https://intermusic.kh.ua/vypusk77/PROBL77_16-296-313Jinyu.pdf

3. Тан Цзіньюй (2026). Пісні Ф. Шуберта: гендерно-інтерпретативний аналіз. *Проблеми взаємодії мистецтв, педагогіки та теорії і практики освіти*. Вип.78. 135-153. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum1-78.07> https://intermusic.kh.ua/vypusk78/pro78_7_135-153TangJinyu.pdf

У дискусії взяли участь, поставили питання та висловили зауваження:

ШАПОВАЛОВА Людмила Володимирівна, доктор мистецтвознавства, професор, в.о. завідувача кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського із питанням, зокрема «Ви можете назвати мале і велике коло шубертіанства?».

На питання здобувачка надала повну відповідь. Зокрема, відмітила, що «мале коло шубертіанства охоплює творчість самого Шуберта, Шумана та Брамса, Вольфа, Мендельсона які безпосередньо успадкували німецьку традицію Lied, разом із пов'язаними з нею виконавськими практиками. «Велике коло» містить камерні вокальні композиції та виконання з різних країн, таких як Україна та Китай, Польща,

Норвегія, Данія і додала великого кола виконавців ХХІ-го століття (наприклад, Д. Фішера-Дискау та Й. Кауфманна). Тобто, «зовнішнє коло» є прикладом поширення та трансформації шубертіанства як культурного коду, що виходить за рамки епох та національних кордонів. Думка задовольнила голову ради.

АНФІЛОВА Світлана Геннадіївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, із зауваженнями стосовно не до кінця зрозумілості якими були шляхи/форми рецепції китайськими композиторами саме шубертіанства, адже в уяві сприймаючої сторони Kunstlied асоціювалася так само і з доробком Р. Шумана» та запитанням «Гендерний аспект (як форма репрезентації суб'єктивності у виконавстві, композиторському тексті) – є важливою складовою Вашій концепції. А яким було відношення до цього питання з боку самого Ф. Шуберта та за його часи?»

Здобувачка відповіла на зауваження та запитання повністю. Зокрема, пов'язала шляхи рецепції шубертіанства в Китаї у першій половині ХХ ст. із поверненням окремих митців з навчання за кордоном. Стосовно питання зазначила, що на початку ХІХ століття, коли жив Шуберт, гендерна теорія в сучасному розумінні ще не сформувалася. Панівні соціальні установки загалом підтримували чіткий розподіл гендерних ролей: чоловіки переважно асоціювалися з публічною сферою, та соціальним життям, тоді як жінки були пов'язані з домашньою сферою. Це відображається в його творах (наприклад, «Гретхен за прялкою» містить жіночий внутрішній монолог, тоді як «Зимова подорож» зосереджена на чоловіку мандрівнику). Однак геніальність Lied Шуберта у виході за межі гендерних ролей. Якщо звернутись до виконавства, то на шубертіадах переважно співали чоловіки (як відомо, улюбленими були Й.-Фогль та Карл фон Шонштайн). Серед жінок – сестри Фрьоліх, в будинку яких у Відні проходили шубертіади, графині Кароліна і Марія Естерхазі, яким Шуберт давав уроки музики – співали «жіночі» співи, дуети, але не тільки. Так, знаменита «Серенада» була замовлена саме Анною Фрьоліх і виконана її сестрою. Знаменита оперна примадонна і подруга Шуберта Анна Мільдер-Хауптман часто співала пісні Шуберта, не зважаючи на стать героя пісні. Саме для неї Шуберт написав пісню «Пастух на скалі», де герой – юнак. Або актриса Софі Мюллер, яка співала на шубертіадах пісні Шуберта, сама собі акомпанувала і не звертала увагу на «чоловічий» підтекст багатьох віршів. Ще було позначено, що трохи пізніше у ХІХ столітті саме жінки популяризували пісні Шуберта. Так, контраalto Амалия Йоахим додавала до програм «чоловічі» пісні Шуберта, а в кінці ХІХ ст. знаменита Елена Герхардт перша публічно стала виконувати такі вокальні цикли, як «Прекрасна мірошниця» і «Зимовий шлях», переводячи історію у площину універсального людського страждання. Відповідь задовольнила рецензента

РОМАНЮК Ірина Анатоліївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, із термінологічним запитанням: «Для найменування досліджуваних жанрів Ви залучаєте розлогу градацію понять: Lied, піснеспів, художня пісня, романс, солоспів (і навіть наспів як синонім пісні). Із

контексту зрозуміло, що для Вас вони не є вповні взаємозамінними і синонімічними (частково це роз'яснюється у тексті) і їх вибір є не випадковим і усвідомленим. Тож конкретизуйте і роз'ясніть, будь ласка, детальніше Ваш підхід до термінологічної системи: за якими чинниками Ви диференціюєте зокрема поняття пісня, піснеспів, романс, солоспів?»

Здобувачка відповіла, що поняття перетинаються, але не є повністю синонімами. Так, «Lied» переважно стосується авторських пісень у німецькій культурі, зокрема традиції, представленої Шубертом, Шуманом та Брамсом; назва не лише вказує на вокальний жанр, але й охоплює єдність поезії та музики, драматичну роль фортепіанної партії та психологічне зображення внутрішнього світу персонажів. «Пісня» – це найширше поняття, що стосується народних пісень, або пісень, написаних композиторами, і не обов'язково має всі характеристики професійної авторської пісні. Піснеспів нами переважно використовується як більш нейтральний аналітичний термін, що стосується конкретного поетичного вокального твору, що підкреслює музичну презентацію поетичного тексту через спів.

Назва «Художня пісня» підкреслює професійний композиторський характер твору, відрізняючи його від народних чи масових пісень. Поняття стало відносно стабільною назвою жанру в китайському музикознавстві. «Романс» використовується частіше, виходячи з оригінальної історичної назви твору та національної традиції, зазвичай маючи на увазі камерні вокальні твори, зосереджені на особистих емоціях та поетичному вираженні. І «солоспів» – поширене поняття в українському музикознавстві, що наголошує на камерних вокальних творах, що виконуються одним співаком під акомпанемент фортепіано.

Така позиція цілком задовольнила рецензента.

ГОРЕЛІК Лариса Маратівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри сольного співу Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової, поставила запитання: «Які труднощі виникають у китайських виконавців щодо німецької або української вимови у відтворенні опусів, стильово причетних до шубертіанства, та яка культурна та національна традиція може бути ближчою до китайської екзистенції?»

Здобувачка надала відповідь, що це різниця сценічної та побутової мови, скупчення приголосних, різні голосні, наголос речень. Так, в китайській мові є наголоси на складах та тонах, в німецькій наголошуються слова. Це часто призводить до того, що китайські співаки співають слово за словом, склад за складом.

Основні труднощі з українською мовою – у приголосних, які є тверді та м'які, дзвінки та глухі, і наголос слова. Співак має забезпечити точну вимову, уникаючи при цьому надмірного наголосу на кожній ноті.

Щодо культурної спорідненості висловлена думка, що українська традиція в деяких аспектах ближча до китайської, ніж німецька. Це виявляється навіть у схожості у вокальних лініях. Як і китайські, українські народні пісні підкреслюють співучість мелодії. Німецькі художні пісні, навпаки, містять більше речитативних та драматичних елементів. Також близькість традицій вбачається у схожості в основі народних пісень, де особиста доля може перетинатись з національною, що помітно і

в українських, і в китайських піснях (таких як «Балада про Велику стіну»), тоді як німецька Lied більше зосереджується на індивідуальному психологічному досвіді.

Відповідь задовольнила опонента.

Гіголаєва-Юрченко Вікторія Олександрівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри хорового диригування та академічного співу Харківської державної академії культури запитала: «Наскільки на Вашу думку, розроблена концепція шубертіанства може бути застосована до аналізу камерно-вокальної творчості композиторів ХХ–ХХІ століть?»

Здобувачка відповіла на питання повністю, позначивши, що концепція «шубертіанства», викладена в дисертації – це рамка для аналізу творів і виконань у XX та XXI століттях, динамічна художня система, здатна до постійної трансформації. Тож, аналіз українських та китайських творів демонструє, що шубертіанство може долати німецькі культурні кордони та інтегруватися з мовами, поезією та музичними традиціями різних культур. Вока вказала, що під час аналізу сучасних творів можна дослідити, чи зосереджена композиція на внутрішньому світі особистості, чи існує глибокий зв'язок між поезією та музикою, чи фортепіано та інші інструментальні партії сприяють психологічному та драматичному розвитку, і чи використовує твір висоту тону, тембр та структуру для висловлення таких тем, як самотність, пам'ять, час та духовні пошуки (наприклад, в Китаї саме пісні Чинчжу і Сяо Юмей наслідують шубертівську традицію). Однак також підкреслено, що ця концепція має свої обмеження. Твір не можна класифікувати в рамках шубертівської традиції лише тому, що він має ліричні якості, меланхолійний темперамент або інтимний характер. Таким чином, шубертіанство найкраще розуміти як відкритий метод аналізу. Відповідь цілком задовольнив опонента.

Результати відкритого голосування:

«За» проголосували – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

«Утрималися» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Тан Цзіньюй** ступінь доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Людмила ШАПОВАЛОВА